

kuraže da to otvoreno kaže, valjda iz etičkog osjećaja: da je nemoralno potkopavati i podgrizati osnovice onog organizma, koji mu kao državnom činovniku omogućuje život.

Može se netko zanositi za slobodom i na moralnom polju; može čak imati i neki altruistički osjećaj za ženu kao muškarcu potpuno ravnopravnu; može i propagirati misao o izmijenjenom stavu žene u ovom savremenom našem životu. Sve su to ljudi branili i zastupali, pa će u buduće još više i jače. Ali ima jedno naučno ili literarno poštenje, jednako kao društveno ili socijalno, o kojemu pisac ovih nezrelih stranica nema pojma. Ono zahtijeva izvjestan obzir, na tuđe mišljenje, ispravnost u reproduciranju protivnog stava, računanje s činjenicama, solidnost u izlaganju i postavljanju tvrdnja. Prije svega pak da pozna predmet o kojem piše, dvostruko prije onda, kad piše u protivnom smislu.

Da vidite, kako ovaj naučenjak rabotuje, evo nekoliko primjera: »Bez obzira na činjenicu, da su moralne zasade od relativne važnosti, da je moral produkt određenih razvojnih etapa...« »Moral nije ništa drugo, nego duhovni odraz ekonomske osnove, temelja...« »Određivanje moralnih načela ovisi o interesu, koji vladajuća klasa ima od njihovog održanja« (str. 6).

»Monogamski brak je nastao uslijed velike koncentracije kapitala u rukama muškarca...«

»Za određenje današnjeg monogamskog braka dovoljno je istaknuti (njemu je to samo: dovoljno istaknuti!), da on nije, kako rado podvlače službeni moralisti, prastanica društva, već da je rezultat dugog razvoja ekonomsko-socijalnih odnosa i da je produkt određenog razvojnog lanca privrede, svojine i vlasti...« str. 16č

»S kršćanstvom je nastupio barem za zapadnu civilizaciju, jedan novi faktor: strah pred ženom, mržnja i prezir.« »Prostitutka je postala neki sinonim za ženu uopće...«

»U prvom redu treba da ustanovimo jednu činjenicu: žena po svojoj prirodi nije monogamski određena (str. 46).

»Radi načela privatne svojine treba žena da ostane u ropstvu« (str. 60).

»Ona bajka, da je ljubav jedina sadržina žene i njenog života, splela je mrežu laži oko nje« (str. 65).

»Ništa materinstvo žene ne će izgubiti, ako svoj osjećaj protegne na svu djecu novog društva... (str. 73).

★

Ovaj proleterski ctičar, kako se vidi, postaje ovakovim radom jednim opasnim individuom u našem društvu. On ruje i minira. On prepisuje i prepričava sirovu radu svojih komunističkih uzora. I s nestrpljenjem iščekuje, u skroz buržujskoj pozi državnog činovnika, kad li će da i jugoslavenskom ženstvu kucne željeni čas oslobođenja od moralnih zakona. O etici i moralu on sasvim ništa ne razumije i skroz bi suvišno bilo s njime o tomu raspravljati. Na nj treba samo javnost upozoriti, da od njega čuva zdravi narodni podmladak i da mu što prije onemogućí ovakovo nesolidno i štetno djelovanje.

A. Živković.

Der grosse Herder. Nachschlagewerk für Wissen und Leben. 13 Bände (mit 180.000 Stichwörtern und 20.000 Bildern) und 1 Weltatlas (mit

226 Haupt-, vielen Neben- und Wirtschaftskarten). Bei sofortiger Vorauszahlung RM 300.—. In Leinen bei Ratezahlung RM 325.— bis RM 345.—. In Halbfranz mit Goldschnitt pro Band RM 38.—. **Band 1: A — Battenberg.** 860 Seiten. 35 Tafeln. 1931, Verlag Herder, Freiburg im Breisgau.

Veliki Herderov leksikon izlazi u novom izdanju, koje će nužno voditi računa o svim tekovinama novijeg i najnovijeg vremena. Prvi je svezak izašao u izvrsnoj, prvorazrednoj opremi.

Ako imamo na umu nervozu, brzinu, živčanu prenapetost u našem savremenom životu s jedne strane, a ogromne zahtjeve, što ih današnji život stavlja na inteligentnog čovjeka s druge strane, moramo priznati, da kraj najbolje volje nijesmo u stanju svladati sve, što bi zahtijevale od nas prilike, položaj, društvo, a pogotovo unutarnja težnja za neprestanim novim saznanjem. Mnogobrojne su stvari i pojmovi, što niču svakodneвно, a o kojima velika većina ljudi ne zna gotovo ništa. Jedan leksikon je danas primarna potreba ne samo u sobi učenog čovjeka, nego još više u kući prosječnog inteligenta i građanina. O tome ne treba trošiti riječi.

Sa stanovišta pak našeg kršćanskog naziranja na svijet jasno je, da ćemo u izboru leksikona biti na oprezu. Kako mi na svom jeziku nemamo takovog djela, dolazi za nas u obzir ovaj Herderov leksikon. On je u načelnim pitanjima kršćanski i katolički jasno opredijeljen. Ne pozna neutralnosti, jer u životu neutralnosti nema. Pored toga, on je u ovom svom izdanju usmjeren praktički. On nije samo teoretični informator, nego i praktični pomagač. Ne opisuje samo, nego i upućuje. Pokazuje, kako se u životu može korisno primijeniti stečeno znanje.

Iskoristio je modernu tehniku u najvećem stupnju. K svakoj iole važnoj stvari donosi sliku ili fotografiju. Čak i u najmanje dnevne potrebe u kuhinji i u tvornici, on solidno i zorno ulazi s poukom. A temeljna pitanja o svijetu i životu, koliko se iz ovoga prvog sveska može vidjeti, obrađuje vanredno jasno i precizno. Hiljade i hiljade pitanja iz političkog, socijalnog, gospodarskog, vjerskog i naučnog života ovdje nalazi ispravan i tačan odgovor.

Izdavač i priređivači zovu ovo izdanje novim tipom leksikona. Ta novost sastoji u izradbi pojedinih članaka i čitavoj izvedbi djela u obziru prema potrebama savremenog čovjeka. A taj savremeni čovjek gleda naročito na praktičnost i uporabivost. Ne zadovoljava se samim znanjem, nego ga hoće primijeniti i u neku ruku iskoristiti. Tako se leksikon bliži potrebama aktivnog života i postaje doista ne samo korisnim, nego i potrebnim pomagačem. Ima još jednu novost: donosi neke članke općenitije prirode (n. pr. alkoholizam, antropozofija, antisemitizam, astrologija, asceza, banke, barok) u opširnijem izvodu i posebnim okvirom na njih upućuje (»Rahmenartikel«), jer su tako pisani, da pružaju zaokruženu sliku o samom pitanju te tako neorijentirane tačno upućuju u stvar.

Posljednji će svezak donijeti jedan atlas čitavog svijeta s detaljnim kartama o gospodarskom stanju i snazi pojedinih dijelova svijeta i pojedinih država. Čitavo će djelo obasizati 12 svezaka i atlas s približno 180.000 članaka i 20.000 slika.

Herderova su izdanja u čitavom svijetu poznata kao izdanja uzorne tehničke izvedbe. Kod ovog sveska leksikona nema čovjek ništa više da zaželi. Može samo da ga najtoplije preporuča. **A. Ž.**

M. Dezimber: Moral zasnovan na prirodnim zakonima. Preveo Milan I. Ilić. Beograd 1929. Štamparija »Privrednik«, 8°, str. 160. (ćirilicom)

Možda se na izdanje, kao što je ovo, ne bi ni trebalo osvrnuti. S naučnog gledišta svakako ne. Ali radi sredine u kojoj živimo i opće neupučenosti naše publike, valja reći dvije riječi i o knjizi, što nosi ovako složen i privlačiv naslov.

Prvi dio (str. 2—71) razvija jednostavnu i naivnu materijalističku teoriju: »da su naša inteligencija i naš moral kao proizvod ovog istog razvijanja (posle mnogo vekova čekanja u tami) isto tako (kao naše telo) potčinjeni još složenim radnjama prirodnih sila, koje su ih dovele do stepena na kome ih sada nalazimo« (str. 8.)

Drugi dio je (str. 72—116) dopuna teorije u obliku pitanja, primjedaba i odgovora. Treći dio (str. 117—154,) govori »o nekim dužnostima« čovjeka, većinom u obliku aforizama. Dolaze isključivo ovi autoriteti: Marko Aurelije, Seneka, Epiktet, Konfucije, »Ruso«, »Gijo«, »Papyrus de Bulak«, »Nikola« i »Burdo«, te kojiput Plato, Kant i Forel. Krist je, kako vidite, nepoznanica za ovog »naučenjaka«. Četvrti dio (str. 155—160) nosi naslov: O smrti. Dokazuje, da je suvišan strah od nje i da je ona samo vrlo rijetko bolno stradanje.

Sva teoretska razvijanja, sve primjene, odgovori i tumačenja, osim nešto primjera iz života čovjekova, baziraju na opažanjima iz bilinskog i životinjskog života. Osnovica ovih skrajnjih materijalističkih izvoda jest onaj rani monistički, darvinističko-hekelistički nazor, o kojemu još jedino socijalistički i komunistički agitatori vode računa. Pojmova: Bog i duša ne pozna ova knjižica, niti razlike između duha i materije. Zato joj naslov ne odgovara sadržaju i kadar je da zavede. U interesu je zdravog napredovanja naše socijalne sredine, da se ovakova loša roba onemogući na našem književnom tržištu. **A. Živković.**

C. Balić, O. Fr. M. Joannis de Polliaco et Joannis de Napoli quaestiones disputatae de immaculata Conceptione B. Mariae Virginis. Bibliotheca Mariana Medii Aevi. Textus et disquisitiones. Collectio edita cura Instituti theologici Makarensis Jugoslavia Fsc. I. Sibenici Jugoslavia. 1931. in 8°. LVIII. — 110 p.

Ovo je prva sveska, kojom započinje Balić izdavati seriju rukopisa, što leže zaprašeni u evropskim bibliotekama, a odnose se na Marijansku teologiju iz srednjeg vijeka. Takav pothvat traži i jakih umnih napora i novčanih sredstava. O. Dr. Baliću je to poznato, i pouzdanjem u svoju dobru volju i ustrajnost, u susretljivost drugih učenih ljudi, koji će ga i savjetom i dobrom riječi osokoliti na rad i u novčana sredstva, koja će biti pružena bar sa strane onih nekih, koji ovakovu studiju znadu cijeniti, poduzeo se ovoga posla. I mi mu želimo najbolji uspjeh.

Važno ovakovih publikacija stoji u tijesnoj vezi s naukom o evoluciji kršćanskih dogmata i teologije. Evolucija nije samo pitanje histo-